

Helmonds

HEEM

Kwartaalblad
Heemkundekring
Helmont

zomer 2013
€ 2,95

21

*Gekraakte barakken
bij de watertoren
Ontwikkeling van de
Helmondse warenmarkt*

Colofon

Dit is een uitgave van Heemkundekring Helmont.
Gesticht op 24 mei 1948.

BESTUUR

voorzitter

C. Verhofstadt, Sperwerstraat 6, 5702 PJ Helmond
tel.: 0492 - 537094

e-mail: c.verhofstadt@heemkundekringhelmont.nl

secretaris

W. van Lieshout, Stationsplein 39, 5701 PE Helmond
tel.: 0492 - 534857

e-mail: w.lieshout@heemkundekringhelmont.nl

penningmeester

F. 't Sas, Beethovenlaan 49, 5707 PS Helmond
tel. 0492 - 520945

e-mail: f.tsas@heemkundekringhelmont.nl

bestuurslid

J. Schiffers, Gabriëlsstraat 8, 5708 KA Helmond
tel. 0492 - 529833

e-mail: j.schiffers@heemkundekringhelmont.nl

bestuurslid

G. van Liempt, van Weerden Poelmanstraat 14,
5703 CS Helmond, tel. 0492 - 554233

e-mail: g.liempt@heemkundekringhelmont.nl

LIDMAATSCHAP

Kringlidmaatschap incl. abonnement € 25,-
Rekening Rabobank nr. 1238.55.004 of ING nr. 2641099
t.n.v. penningmeester Heemkundekring

INLICHTINGEN

e-mail: info@heemkundekringhelmont.nl

e-mail Het Baken: baken@heemkundekringhelmont.nl

PUBLIC RELATIONS

G. van Liempt, tel. 0492 - 554233

e-mail: pr@heemkundekringhelmont.nl

WEBSITE

www.heemkundekringhelmont.nl

REDACTIE

Hans Vogels, Martin Geerts, Berry Wijnen,
Kelly Geerts, Marinus van den Elsen

e-mail: redactie@heemkundekringhelmont.nl

Vormgeving/lay-out: Marinus van den Elsen

Druk: Drukkerij Van Stiphout

Foto's gemaakt door/met dank aan:

Pierre van de Meulenhof, Ton van de Meulenhof, Henk van Dijk, Hans Vogels, Marinus van den Elsen, RHCe.

Omslag voorzijde: Op de Zuid Koninginnewal was in het verleden de varkens- en biggenmarkt. Het bieden met handklap trok nogal wat belangstelling van vele marktbezoekers (1964), foto Pierre van de Meulenhof.

Omslag achterzijde: Aquarel door architect Jos Margry (1888-1982) van de Onze Lieve Vrouwekerk, collectie RHCe.

Inhoud

3 Van de redactie

4 Van het bestuur

5 Agenda

6 Boekbespreking

8 Korte berichten

14 Gekraakte
barakken bij de
watertoren

20 Ontwikkeling
van de Helmondse
warenmarkt

27 Begunstigers

Van de redactie

Dat het Regionaal Historisch Centrum uit bezuinigingsoverwegingen al haar vrijwilligers heeft ontslagen, is opmerkelijk nieuws. Het gaat om ongeveer 35 mensen die jarenlang, geheel vrijblijvend, data uit de registers van de burgerlijke stand digitaal toegankelijk maakten. Dat de betrokkenen gepikeerd en teleurgesteld zijn is volkomen begrijpelijk. Voor hun spontane medewerking genoten ze geen enkele compensatie. Het is bizar dat slechts het hergebruik van hun werkruimte een (kleine) kostenbesparing oplevert.

Ook de dossiers van het Helmondse gemeentearchief worden bedreigd. De documentatie was voorheen bij het *Historisch Informatiecentrum Helmond* ondergebracht, maar dat werd in 2003 opgeheven. Het archief werd daarna bij het Regionaal Historisch Centrum gestald. Nu dringt de gemeente Helmond aan op een kostenbesparing. Die moet worden gerealiseerd door inkrimping van het aantal meters archieftruimte. Daarbij zullen veel documenten verloren gaan. Heemkundekring Helmont ambieert de (overmatige) dossiers in beheer te krijgen, al is hiervoor wel extra ruimte en kennis vereist.

In deze uitgave brengt Pierre van de Meulenhof een voorval uit de naoorlogse periode in herinnering. Voedsel was toen schaars en er heerste een ernstige woningnood. In 1946 werd de Drentse familie Peters geronseld om in de Peel te komen werken. Het gezin werd een woning met meerdere slaapvertrekken in het vooruitzicht gesteld. De woonruimte bleek echter totaal niet aan de belofte te voldoen.

Noodgedwongen bivakkeerden ouders en kinderen in een barak bij de Helmondse watertoren, die eerder als onderkomen voor militairen had gediend. Mede door de voedselschaarste was het daar een schamel bestaan. Gelukkig was op de markt een gulden wél een daalder waard.

Hans Vogels beschrijft de geschiedenis van die markt die teruggaat tot in een ver verleden. Al in het jaar 1376 werd aan Helmond het marktrecht verleend, als een gunst van Hertogin Johanna van Brabant. Uit onderzoek blijkt dat er vroeger zowel jaar- als weekmarkten werden gehouden waar voornamelijk vee, maar ook voedsel en luxe producten werden verhandeld. Kooplui boden goederen uit verre streken aan en er waren kwakzalvers die beweerden zieken ter plekke te kunnen genezen. Een markt ging vaak gepaard met een kermis en werd tengevolge druk bezocht.

Ons volgend kwartaalblad verschijnt op 1 oktober 2013. Kopij kunt u tot 1 augustus inzenden aan redactie@heemkundekringhelmont.nl. De redactie is niet aansprakelijk voor de inhoud van geplaatste artikelen en behoudt zich het recht voor stukken in te korten of aan te passen.

Van het bestuur

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan ons gevelstenenproject. Maar liefst 260 gevelstenen uit het Helmondse straatbeeld, werden opgespoord en gedocumenteerd. Het eerste deel van de collectie werd eerder aan de gemeente aangeboden. Recent is ook een tweede serie aan de wethouder van cultuur overhandigd. Hiermee is het project nog niet voltooid. Meldingen van onopgemerkte exemplaren stellen wij zeer op prijs.

In de vitrines van de heemkamer is een tentoonstelling met wisselende objecten ingericht. De kleine expositie is gerealiseerd met de welwillende medewerking van het Archeologisch Centrum en stadsarcheoloog Theo de Jong. De aanleiding hiertoe wordt elders in dit blad duidelijk gemaakt.

De op Hemelvaartsdag gehouden Middeleeuwse Torendag, werd ondersteund met velerlei activiteiten van regionale heemkringen. De oude toren in Stiphout was in het kader van

Onze Heemkamer(s)

Elke donderdag bent u welkom in een van onze Heemkamers. 's Morgens van 10.00 tot 12.00 uur bij de Heemkamer in het stadshobbycentrum Het Baken, Pastoor van Leeuwenstraat 23. Hier zijn wij u graag behulpzaam bij het uitzoeken van uw stamboom.

's Middags is de Heemkamer in het Con Brio gebouw, Braakse Bosdijk 2a geopend. Van 14.00 tot 16.00 uur kunt u desgewenst onze collecties en boekenbestand kosteloos raadplegen.

die dag voor publiek opengesteld. Onder auspiciën van Heemkundekring Helmont werd aan de bezoekers een boekje aangeboden, waarin het verhaal van de oude toren en het mirakel van Stiphout staat beschreven.

De Helmondse draaiorgels gaan niet naar Cranendonck maar blijven in Helmond. Er wordt opnieuw getracht hiervoor een geschikte accommodatie te vinden en tot een nieuwe draaiorgelstichting te komen. De historische muziek-instrumenten verdienen die aandacht, ze zijn in onze optiek een fundamenteel cultureel erfgoed.

Onze heemkamer wordt meer en meer een trefpunt voor leden en Helmonders met een warme belangstelling voor de lokale geschiedenis. Hierdoor wordt het ruimtegebrek helaas steeds nijpender. Dit blijft een punt van zorg en heeft onze volle aandacht.

Wij wensen u een mooie zomer en een fijne vakantie toe.

Elke donderdag staan gezelligheid en kennisverrijking voorop.

Dank voor uw giften en donaties

Met enige regelmaat ontvangen wij giften en donaties. Al deze schenkingen, groot of klein, worden door ons bijzonder gewaardeerd. Door de veelheid is het vaak niet mogelijk iedereen persoonlijk te bedanken. *Daarom zeggen wij langs deze weg dank aan allen die Heemkundekring Helmont een warm hart toedragen.*

AGENDA

U ontvangt voor de lezingen en excursies géén afzonderlijke uitnodigingen. Noteer daarom onderstaande data in uw agenda of op uw kalender. Bij sommige excursies geldt een eigen bijdrage. Suggesties voor lezingen en excursies blijven van harte welkom

Donderdag 12 september

Excursie naar “**Boerenbondsmuseum Gemert**”.

Het museum heeft een unieke collectie die u nergens in Nederland binnen één museum zult aantreffen. Er is een authentieke boerderij met levende have, waarbij de tuinen en akkers nog worden bewerkt zoals vroeger. Het museum kent een gezellig dorpsplein waaraan diverse gebouwen zijn gerealiseerd die u mee terug nemen in de tijd. Zo is daar een smederij, een klompenmakerij, een wevershuisje, een zuivelfabriek en een dorpswinkel met een ouderwets café. U vindt er een beugelbaan, een hoefstal, een mandenvlechterij, een groentetuin en een boomgaard. Ook is er een bijenhal en zijn er schuren waarin oude landbouwmachines staan opgesteld.

U kunt bekijken hoe boerenbont met de hand wordt geweven, hoe klompen worden gemaakt en paarden worden beslagen. Natuurlijk is het ook

goed toeven in het dorpscafé of in het eenvoudige maar gezellige restaurant. *Inschrijving v.a. 15 augustus t/m 5 september, telefonisch 0492-554233 of via pr@heemkundekringhelmont.nl*
Vertrek 13:00 uur vanaf Con Brio of rechtstreeks. Het museum is gevestigd aan de Pandelaar 106, 5421 NJ Gemert en is rolstoeltoegankelijk.

Donderdag 10 oktober

Excursie naar “**Peerke Donders Paviljoen Tilburg**”.

Nadere informatie volgt.

Dinsdag 5 november

Lezing door de heer Cees Verhagen “**De geschiedenis van de Zuid-Willemsvaart**”.

Nadere informatie volgt.

Dinsdag 26 november

Lezing door de heer Frits Booy “**Ziet, hoe Sint Niklaas zijn leven soms waagt**”.

Nadere informatie volgt.

Boekbespreking

Wies van Leeuwen

De 100 mooiste kerken van Noord-Brabant

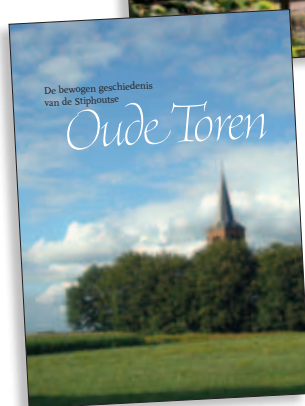
Onze provincie bezit veel waardevolle kerken. Nog steeds zijn ze het middelpunt van onze steden en dorpen. Vaak zijn het echte musea, vol boeiende beelden, schilderijen en meubels, die vertellen over de geschiedenis van onze omgeving. Veel kerken worden door teruglopend kerkbezoek bedreigd met sluiting.

Architectuurhistoricus Wies van Leeuwen geeft in dit boek een beeld van de oudste en de jongste kerken, van romaans, gotisch, barok en neostijl, tot de Bossche School. Van gebouwen die nog in gebruik zijn als kerk, tot herbestemde kerken. Van de oudste romaanse toren, via een *heidens* kerkje naar alleenstaande middeleeuwse torens. Van offerblokken voor de armen tot barokke schilderijen en het mooiste orgel van Europa.

De teksten geven een meeslepend beeld van een waardevolle cultuurschat en een overzicht van de architectuur van de kerken, inclusief een lijst met kerken die de top-100 net niet hebben gehaald. Het boek is geïllustreerd met honderden foto's van Marc Bolsius.

ISBN 9-789040-007453

Prijs € 29,95

.....

Marinus van den Elsen
De bewegende geschiedenis van de Stiphoutse Oude Toren

De Stiphoutse Oude Toren kent een roerige geschiedenis. Hij staat nu als een baken van rust in het landschap, maar zo is het niet altijd geweest. Vroeger was het een plek van vrome devotie en bedevaart. In 1342 voltrok zich een mirakel. Toen vloog de kerk door bliksem in brand. Voor Jan Balloys, die de Heilige Hosties wilde redden, gingen de vlammen opzij. Hij redde het offerbrood en kon de kerk ongedeerd verlaten. Het voorval werd door de pastoor en de omstanders met verwondering gadeslagen. Na het incident werd Stiphout een van de belangrijkste bedevaartplaatsen in Noord-Brabant.

De volledige geschiedenis van de Stiphoutse Oude Toren werd opgetekend door Marinus van de Elsen en onder auspiciën van Heemkundekring Helmont uitgebracht. Het is een uitgave naar aanleiding van de Torendag, die in mei heeft plaatsgevonden. Voor zover de voorraad strekt, is de bundel nog verkrijgbaar bij de Heemkamer.

Prijs € 1,50

.....

Wim Daniëls

Groeten uit Brabant

Wim Daniëls houdt van taal, van fietsen en van Brabant. Daarom neemt hij in zijn nieuwe boek *Groeten uit Brabant* de lezer mee op een fietstocht door onze provincie. De tocht voert langs vele dorpen, steden en kleurrijke mensen. Onderweg wordt kennisgemaakt met het Brabantse Bourgondische leven, het carnaval, de levendige taal en met de streek en haar bewoners. *Groeten uit Brabant* is een leerzaam verslag van een amusante rondreis door een van Nederlands mooiste provincies.

Wim Daniëls is schrijver van een respectabel aantal boeken. Daarnaast is hij bekend als taalwetenschapper en als columnist van het radioprogramma *Spijkers met Koppen*. Onlangs verscheen

zijn boek *Mieters* over de taal van de jaren vijftig en zijn columnboek *Komkomma*.

ISBN 9-789400-400764

Prijs € 12,90

.....

Giel van Hooff

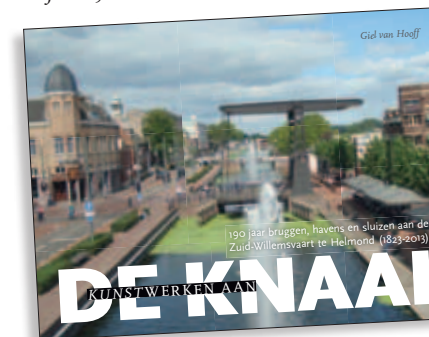
Kunstwerken aan de Knaal

De onlangs voltooide renovatie van Sluis 7 is een uitstekende aanleiding om extra aandacht te besteden aan de historie van de bijna tweehonderd jaar oude Zuid-Willemsvaart. In samenwerking met het 'Comité Kanaal met vaart', presenteert Heemkundekring Helmont een boek dat is gewijd aan de vroegere waterbouwkundige constructies aan het vaarwater, die in technisch en esthetisch opzicht nog altijd echte kunstwerken zijn.

Het boek geeft van al die hoogstandjes een beschrijving. Geschiedenis, constructies en doel van de kunstwerken komen in de optiek van auteur Giel van Hooff aan de orde. Het verrassende lay-out werd verzorgd door Marinus van den Elsen en de foto's werden door het Fotopersburo Ton v.d. Meulenhof en het Regionaal Historisch Centrum beschikbaar gesteld.

ISBN 9-789071-499067

Prijs € 6,-

Tweede serie gevelstenen gepresenteerd

*Henk van Dijk overhandigt de
tweede verzameling gevelstenen
aan de wethouder van cultuur
Jan van den Heuvel*

Uniek middeleeuws aardewerk ontdekt

Dat de historische locatie van het voormalige winkelpand Coenen, Van Hoof Mommers en de Korenbeurs, voor Helmond van grote betekenis was, bewijst een daar gevonden Elmpter voorraadpot van handgevormd en gebakken aardewerk. De vondst werd onlangs bekend gemaakt. De pot is afkomstig uit de periode tussen 1175 tot 1315 en daarom een belangrijke ontdekking. Hij werd aangetroffen in een middeleeuwse greppel, die moet zijn gegraven en gedempt, voordat de stadsgrachten rond 1400 werden aangelegd.

Het uit vele fragmenten bestaande object werd ontdekt tijdens een archeologisch onderzoek dat voor de afbraak van de daar aanwezige keldergewelven is uitgevoerd. Een medewerker, die hielp bij het schoonvegen

foto Laurens MulkensArcheoFoto Eindhoven

In het bijzijn van voorzitter Carel Verhofstadt, had Henk van Dijk het genoeg een tweede collectie getraceerde gevelstenen te overhandigen aan Jan van den Heuvel, de wethouder van cultuur van de gemeente Helmond. Van den Heuvel gaf aan, de ontvangst zeer op prijs te stellen en dankte de medewerkers van Heemkundekring Helmont voor de uitvoering van het project.

Een aantal jaren is hard gewerkt aan het verzamelen van de gedenktekens. Het behelst het opsporen, registreren en documenteren van oude en nieuwe plaquettes

uit het Helmondse straatbeeld. Het veelomvattende werk werd uitgevoerd op verzoek van de afdeling cultuur.

In 2009 werd de eerste serie aangeboden. Daarna is de zoekactie geïntensiveerd en het aantal gevonden objecten opgelopen tot het respectabele aantal van 260 exemplaren. Hiermee is het project niet voltooid. Nieuwe vondsten kunnen nog altijd gemeld worden via de website www.heemkundekringhelmont.nl. Natuurlijk kan dit ook persoonlijk of via email info@heemkundekringhelmont.nl

van de fundering en het leegspitten van de greppel, ontwaarde de brokstukken. Het was tijdens de laatste activiteit van het team, voordat het onderzoek werd afgesloten.

Kort bij elkaar liggend werden meerdere fragmenten aangetroffen. Allemaal van hetzelfde materiaal en, na later bleek, ook van hetzelfde object. Uit de brokstukken kon een complete voorraadpot, met een hoogte van 45 centimeter, worden gereconstrueerd. Deze werd onderbracht in het Archeologisch Centrum te Eindhoven. In overleg met het centrum is besloten een compilatie van gevonden Helmondse objecten in de heemkamer te exposeren. De pot bleek echter te kolossaal voor de beschikbare vitrine, daarom is de expositie ingericht met kleinere vondsten. Met tussenpozen zullen meerdere selecties tentoongesteld worden.

foto Theo de Jong

Bioscherm in kasteeltuyn aangelegd

Theo de Jong

Vanaf 26 februari tot 19 april is in de historische kasteeltuyn een bioscherm aangelegd. Door middel van 23 filterbuizen die ruim 40 meter diep in de bodem zijn ingebracht wordt de bodemverontreiniging van de Vlisco aangepakt. De filterinstallatie blijft de komende jaren zitten en de ondergrondse verontreiniging wordt gezuiverd door middel van filteren en spoelen met melasse, een suikerachtige stof die bacteriën helpt om de gechloreerde koolwaterstoffen in de bodem af te breken.

De tuyn rond het kasteel bevat belangrijke historische waarden. Tijdens de werkzaamheden

kunnen vondsten en sporen uit het verleden worden geraakt. Om die reden is het grondwerk gevolgd door archeologen van het Archeologisch Centrum Eindhoven en Helmond. Van elke boorkern is de bovenste 1,5 meter grond onderzocht op archeologische vondsten. Daarnaast is ook de grond uit de kabelsleuven nagezocht. Daarbij zijn verschillende scherven verzameld van aardewerk dat dateert vanaf de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd.

Opmerkelijk zijn enkele fragmenten van aardewerk uit Zuid-Limburg en Elmpst, een spinsteentje uit Elmpst en een scherf protonsteengoed, met datering tussen 1050 en 1350 na Christus.

Kaartje van Helmond omstreeks 1560. Met de pijlen worden de twee artillerietorens, die tussen de kasteelgracht en de buitengracht stonden, aangegeven. (Afbeelding Archeologisch Centrum)

Daaruit blijkt dat er mogelijk al vóór de bouw van het kasteel (omstreeks 1325-1350) menselijke activiteiten waren op het kasteelterrein nabij de Aa-bedding. Bij enkele andere boringen zijn veel baksteenfragmenten en stukken leisteen gevonden. Één complete baksteen met een afmeting van 25x12,5x5-6 cm wijst op een vroeg bouwwerk. Mogelijk zijn dit restanten van één van de twee artillerietorens die tussen de kasteelgracht en de buitengracht stonden. Deze torens zijn op de plattegrond van Jacob van Deventer omstreeks 1560 duidelijk weergegeven (zie afbeelding). Op latere plattegronden ontbreken beide torens waaruit blijkt dat ze al vóór 1600 gesloopt zullen zijn.

RECENSIE

Bazi, een Duitse radarpost in De Rips

Uit de grote belangstelling, die op 19 maart getoond werd, voor een exposé over een Duitse radarpost bij De Rips, zou afgeleid kunnen worden dat oorlogsgeweld, agressie en tragiek, interessante onderwerpen zijn. Het zaaltje in Con Brio zat helemaal vol.

De lezing handelde over de nachtelijke Britse luchtaanvallen op Duitsland gedurende de Tweede Wereldoorlog. Duitsland anticipeerde met een verdedigingslinie van zoeklichten. Dit bolwerk, bekend onder de codenaam Bazi, liep dwars door de Peel. Het maakte deel uit van een lange gordel tussen de Zwitserse- en Deense grens. Het kamp werd in de winter van 1941-42 ingericht en met circa 60 militairen bevolkt. De legering bestond uit barakken, werkplaatsen, transformatorhuisjes, schijnwerpers en een eetzaal met keuken. Het bastion moest, samen met de Luftwaffe, het Duitse gebied tegen de Britse attaques behoeden.

Bazi beschikte over lichtbatterijen die elk een sector van het luchtruim scande. Op indicatie van akoestische peilposten werden schijnwerpers geactiveerd. Zodra een vijandig vliegtuig in een lichtbundel kwam, richtten ook anderen hun felle lampen daarop. Was het toestel gevangen in het licht, dan haastte een jager zich erheen en werd het aangevallen. De tijd dat een lichtstraal een doel bescheen was echter zeer beperkt. Hierdoor werden slechts weinig aanvallen succesvol afgerond. Om doelmatiger te

Foto's: Henk van Dijk

kunnen opereren, ontstond behoefte aan een betere geleiding vanaf de grond. De afweer kreeg 'ogen' in de vorm van radar-systemen, waardoor er meer toestellen crashten.

In 1943 strooiden de Amerikanen staniolstrips uit, aluminium strookjes die de golflengte van de radars verstoorden. Hierdoor functioneerden de systemen niet meer en konden de jagers veilig naar Engeland terugkeren. Bazi werd nodeeloos en door de Duitsers ontmanteld. Ze bliezen de radars op en staken de gebouwen in brand. Kort voor Market Garden voerde het Amerikaanse leger aanvallen uit op luchtafweerstellingen. Hoewel Bazi toen al verlaten was, werd het toch met fragmentatiebommen aangevallen. De rondvliegende scherven hadden bizarre gevolgen voor de families Gelden en Voermans, die in de nabijheid van het kamp woonden. Hun kroost zocht in de omgeving naar de aluminiumstrips, die werden gezien als zilverpapier. Henkie en Marietje Gelden en Mientje Voermans werden dodelijk getroffen.

Van het Bazi-kamp zijn enkele fragmenten overgebleven. De resterende kelder is in gebruik als onderkomen voor vleermuizen en een betonnen voet, waarop indertijd de radars stonden, vormt nog een markering in het landschap.

RECENSIE

foto's: Henk van Dijk

Klok & Peel Museum Asten

Donderdag 25 april jl. vond er een excursie plaats naar het Klok & Peel Museum in Asten, een museum waar ieder van ons, als streekbewoner, uiteraard al eens is geweest. Maar dit hernieuwde bezoek was alleszins de moeite waard, want het museum is fors uitgebreid en grondig vernieuwd. Dat is mogelijk gemaakt doordat diverse instanties een financiële bijdrage hebben geleverd. Dat waren niet alleen de Provincie, de gemeente Asten en het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven, maar er werd ook een bijdrage ontvangen van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling. Het museum telt maar liefst 160 vrijwilligers die zich bezighouden met een verscheidenheid aan taken zoals het bemannen van de receptie, het museum-café en het rondleiden van bezoekers.

Het gieten van luidklokken is een kunstwerk dat door een mysterie wordt omgeven. Lang niet iedereen weet hoe ze gemaakt worden, maar in het museum werd die kennis uitgebreid uit de doeken

gedaan. In een authentieke negentiende eeuwse gieterij werd alles over het ambacht verteld en uitleg gegeven over de oorsprong ervan. Ook werd duidelijk gemaakt hoe de unieke klank middels een verfijnde stemmingsmethode tot stand komt. Het Astens museum heeft de grootste collectie luidklokken ter wereld en in een tijdlijn worden alle thema's gevolgd die met deze objecten te maken hebben. Met de vergaarde kennis betrad het gezelschap de grote expositieruimte, waarin klokken uit alle delen van de wereld bijeen zijn gebracht.

Naast deze grootse verzameling beschikt het museum over een geweldige, bezienswaardige en natuurhistorische collectie uit het voormalige veengebied van Oost Brabant en Midden Limburg. Ondergrondse dassen- en vossenburchten laten de onzichtbare zijde van de natuur zien en een nagebootst moeras toont de rijke flora en fauna van de Peel. Het was ook goed toeven in de fraai aangelegde tuin en de expositie 'Van kruidentuin tot klankentuin' was indrukwekkend. Die tuin kent ook een glazen Oranjerie waar educatieve workshops worden gegeven.

RECENSIE

Bezoek aan kasteel Heeswijk

Het stond enigszins uitdagend in de invitatie: "Het bekijken van een monument als Kasteel Heeswijk doet iets met je". Toen op 23 mei een gezelschap van Heemkundekring Helmont het kasteel betrad, stapte die ook werkelijk van het ene op het andere moment een andere wereld binnen. De rust en de stijl van de oude burcht zorgde voor een bijzondere sfeer.

Gedurende de rondgang werden de deuren van de rijke salon, de ridderzaal, de witte en de blauwe kamer en de bibliotheek wagenwijd opengezet. Ook werd toegang verschaft tot het voormalige kabinet van de Baron en de mysterieuze geheime kamer. Via krakende houten trappen werden de dienstvertrekken en de voormalige kasteelkeuken bezocht en onder leiding van een enthousiaste gids kennisgemaakt met het leven op een kasteel.

Het indrukwekkende slot dateert van 1080. In die tijd beschikte Heeswijk nog over een motteburcht, een in hout opgetrokken veste die op een motte (kasteelheuvel) was gebouwd. In de Middeleeuwen

foto internet

werd de heuvel afgevlakt en daarop het huidige kasteel geconstrueerd. De burcht heeft nadien een grote rol gespeeld in de vaderlandse geschiedenis. Prins Maurits trachtte het bouwwerk tot twee keer toe in te nemen, maar slaagde daarin niet. Helaas lukte Frederik Hendrik dat wel en later was Lodewijk de Zestiende er een ongenode gast. Onder Napoleon werd Kasteel Heeswijk als hoofdkwartier voor de Franse strijdkrachten gebruikt.

Bij een verbouwing in 1835 werd de vesting uitgebreid met de nog bestaande wapenzaal en de ijzertoren. In 2005 is de jongste restauratie gerealiseerd. Nu is er een museum gevestigd dat een beeld geeft van de woonsituatie en de verzameling traditie uit het midden van de negentiende eeuw. De wapenzaal doet dienst als trouwlocatie en de keldergewelven zijn opengesteld voor (trouw)feesten en recepties. Het fraaie koetshuis is gereserveerd voor presentaties, vergaderingen en congressen.

Gekraakte barakken

bij de watertoren

door Pierre van de Meulenhof

'Nood breekt wet', moet Albert Scheepers gedacht hebben toen hij zich toegang verschaftte tot een leegstaande barak nabij de oude watertoren. Albert was daarmee waarschijnlijk de eerste kraker in de Helmondse geschiedenis. Op zijn zoektocht naar een geschikte woonruimte, voor hem en zijn gezin, stuitte hij op de Helmondse barakken. Overal heerste woningnood en veel voedsel was nog steeds 'op de bon'. We schrijven het jaar 1946.

Een korte voorgeschiedenis

Tijdens de mobilisatie van 1939, werden op veel cruciale locaties in Nederland militairen gestationeerd, om ons land tegen de dreigende aanval te beschermen. Om de soldaten ter plaatse te kunnen posteren, werden in de buurt van die objecten (slaap)barakken gebouwd. Dat gebeurde ook tussen de oude-, en de toen nog te bouwen nieuwe watertoren, in de Helmondse Waardstraat (Tramstraat). Dit om de toren en de nabij gelegen trambrug te behoeden. Het complex dat verrees, bestond uit drie barakken. Twee daarvan waren van gelijke grootte en langwerpige vorm. Zij stonden tegenover elkaar

met een tussenafstand van ongeveer vijftig meter. De derde was de helft kleiner en stond zijdelings. Waarschijnlijk was deze bedoeld voor de huisvesting van officieren.

Toen de Duitsers op 10 mei 1940 Helmond innamen, moesten de Nederlandse militairen de barakken ontvluchten. Kort daarna zag Mia Segers-van de Horst, die toen in de Waardstraat woonde, de eerste Duitsers door de straat marcheren. Later bleek dat de bezetters de barakken in bezit hadden genomen en dat de mensen zich op bepaalde tijden niet meer op straat mochten vertonen. In 1944, toen

het zuiden was bevrijd, hebben Engelse soldaten nog enige tijd in de barakken gebivakkeerd. Na hun vertrek werden er NSB'ers met hun gezinnen in gehuisvest. Daarna kwamen ze leeg te staan en werden ze door de gemeente afgesloten.

De eerste Helmondse kraker

In 1946 kwam het Drentse echtpaar Stefan Peters en Anne Vonke, via enige omzwervingen, in Helmond terecht. Hun dochter Truus Scheepers-Peters vertelt hierover: "Toen mijn ouders geronseld waren door de peelbaas Slaats, gingen we in Griendtsveen wonen. Slaats had gezinnen nodig met opgroeiende zonen om in de Peel te werken. In Drenthe was geen werk voor mijn grote broers te vinden. Slaats beschreef het huis waarin we zouden gaan wonen als een woning met een echte trap en drie bovengelegen slaapkamers. In Drenthe hadden we geen bovenkamers, alleen een hooizolder die we de schelft noemden. Je kon er met een

Truus Scheepers-Peters voor barak 1. Het cijfer staat links naast de deur.

Sneeuwpret in de winter van '46-'47. Op de achtergrond de barak waar de familie Scheepers en Peters woonden. Van links naar rechts Anny Scheepers, Joop Peters, Femie Peters en Albert Scheepers.

ladder op komen als we stro of hooi nodig hadden. Mijn vader en mijn broer Jan, konden in Griendtsveen direct beginnen. De huisvesting bleek echter totaal anders dan Slaats ons had voorgehouden. Het was een zolder waarop vier sombere kamertjes waren getimmerd.”

Truus vervolgt: ”Mijn man Albert zou naar een andere woonruimte uitzien. Hij ontdekte dat bij de watertoren afgesloten soldatenbarakken stonden. Albert wist er wel in te komen, hij heeft er een gekraakt. Wij hebben er haastig de meubels

ingezet, die bij mijn schoonouders in de Waardstraat waren opgeslagen. Zo trokken Albert en ik, met zoon Steffie en dochter Anny, in de gekraakte barak. Kort daarna trokken mijn ouders, zus Femie en broers Johan en Joop, bij ons in. We hebben er een hele poos gewoond”.

Femie woont nu al ruim zestig jaar in de Deurnese St. Jozefparochie. Aan de tijd dat ze in de barakken woonde, heeft ze minder herinneringen dan Truus. Zij zegt zich wél te herinneren dat haar familie er nog woonde toen prinses Marijke

Op de linker foto zien we Femie Peters met haar broer Johan. Op de onderste foto komt de dochter van de familie Van Zon uit de Waardstraat zojuist aangelopen. Ze brengt een pannetje eten naar familie van haar die ook in de barakken woonde. Achter het meisje is de barak te zien waar de familie Boelen woonde. Op beide foto's zien we op de achtergrond dat de bouw van de nieuwe watertoren in volle gang is.

Vader Albert Scheepers met baby Steffie. We kijken in de richting van Binderen. Goed te zien is hoe uitgestrekt en onbewoond het gebied is.

Van links naar rechts: Anne Peters-Vonke, haar dochter Femie en daarnaast de halfbroer van Anne: Johan Wesseling uit Hoensbroek.

(18 februari 1947) geboren werd. Ook herinnert ze zich nog de bouw van de nieuwe watertoren.

Anny, de dochter van Truus en Albert Scheepers en nu de echtgenote van ons heemlid Harrie Scheepers, vertelt: “In 1946 zijn we in de barakken gaan wonen. Mijn vader heeft de latten, die gekruist voor de deur zaten genageld, eraf getrokken, de deur geopend en wat meubels naar binnen gebracht. Ik ben er zelf bij geweest. Aan de voorkant waren enkele kamers, achter was een grote ruimte en aan de zijkant een wc. Ik zie

nog voor me, dat de vrouwen de kamers schoonmaakten. De houten wanden werden geverfd met kalk of zoiets. Aan de voorkant was het een rommeltje, maar daar heeft mijn moeder een mooi tuintje gemaakt. Na enkele weken waren er wel tien gezinnen in de barakken getrokken. Iedereen timmerde een stukje voor zichzelf erbij. Het was er heel gezellig”. Van de mensen die er woonden kan Anny zich de families Boelen, Hurkmans, Van Zon en Driessen nog herinneren. In een kleine tegenover liggende barak, woonde de familie Van de Kerkhof.

Gemeenteraadslid Vostermans

Uit het voorgaande blijkt dat Anny Scheepers, als klein meisje, het wonen in de barakken wel huiselijk vond. Die mening was niet iedereen toegegaan. Het was er niet altijd rozengeur en maneschijn. De houten wanden tochtten enorm en het was er erg vochtig. Het Helmondse gemeenteraadslid

Vostermans zei er in de gemeenteraadsvergadering van 30 januari 1947 (agenda-punt 14) het volgende over:

“Het gaat in dit geval om de meer dan ergerlijken toestand in de barakken aan de watertoren. Op verzoek van een paar bewoners van dit getto, heb ik persoonlijk den toestand aldaar in ogenschouw genomen. Ik kwam daar tot de ontdekking, dat al wat mij daarover

was verteld kinderspel was, vergeleken bij de werkelijkheid, die ik te zien kreeg. Mijnheer de Voorzitter, ik kan het drama, dat zich daar aan mijn ogen ontrolde niet onder woorden brengen. Ik wil alleen vaststellen, dat er aan dat alles nog een program mankeert, om het lijden van deze stumpers te volmaken. Daar woont en leeft een deel van onze stadsbevolking in den meest erbarmelijke toestand. De buitenmuren zijn van planken, waar de wind aan alle kanten doorheen fluit. Binnenmuren en zolders zijn gemaakt van kartonpapier en zakken.*

Verkleumd van koude zag ik kleine, ziekelijke kinderen weggedoken zitten in een hoek achter een oude versleten kachel, die hoegenaamd geen warmte gaf. Daar slapen hele gezinnen in een en hetzelfde vertrek onder allerlei lompen en oude kledingstukken. Er bestaan geen wc's, om maar niet te spreken over het ontbreken van gas, water en electriciteit. In deze hel, mijnheer de voorzitter, ontbreekt letterlijk alles, behalve de meest bittere ellende, die men zich in kan denken. Het is meer dan schandelijk voor onze gemeente, dat dergelijke toestanden door het bestuur dezer gemeente worden getolereerd.”

Hierop antwoordde burgemeester en wethouders:

“De toestand van de barakken aan den watertoren een tweede punt door de heer Vostermans is aangevoerd is inderdaad onhoudbaar. Men bedenke evenwel dat de woningen geheel vrijwillig en zonder toestemming zijn betrokken, tegen de voorschriften in. De barakken zijn zelfs geen eigendom van de gemeente. Zo als de zaken er nu bijstaan, kan er niets aan worden gedaan.”

Vostermans merkte nog op:

“Met betrekking tot de barakken bij den watertoren zegt spreker alleen te hebben gehoord dat voor de daarin gehuisveste mensen niet veel kan worden gedaan omdat

deze houten loodsen geen eigendom van de gemeente zijn. Hij wil echter opmerken dat de huisvesting daar ontzettend slecht is en dat deze mensen toch ook tot de Helmondse bevolking behoren. Als de burgemeester en wethouders zich eens op de hoogte gingen stellen van de onmogelijke toestanden, die er heerschen dan zou men inzien, dat men noodzakelijk onverwijld moet ingrijpen, om aan deze noodgevallen een einde te maken.”

Afbraak van de barakken

Na deze vergadering veranderde er weinig. De bewoning van de barakken werd oogluikend gedoogd. Wanneer ze werden afgebroken is niet bekend. In november 1948 werd de nieuwe watertoren in gebruik genomen. Het ligt voor de hand dat de bouwvallen rond die tijd zijn gesloopt. Enkele krakers kregen een woning toegewezen in de nabij gelegen Houtsteeg, een inmiddels ook verdwenen zijstraat van de Waardstraat.

** Bedoeld wordt: pogrom in plaats van program (pogrom komt uit het Russisch en betekent 'verwoesting'). Een pogrom is een razzia tegen joden, gepaard gaande met plundering en moord.*

Met medewerking van:

- Anny en Harrie Scheepers-Scheepers
- Femie Slaats-Peters
- Marinus van den Elsen
- Hans Vogels
- Regionaal Historisch Centrum Eindhoven

De afgebeelde foto's zijn afkomstig van Femie Slaats-Peters en Anny Scheepers

< Van links naar rechts: Joop, Femie en Johan Peters in de zomer van 1947 in het tuintje van Truus, de moeder van Anny

Stefan Peters voor de barak waarin hij woonde. Rechts van hem is een buitenkraantje te zien. Dus in tegenstelling tot wat Vorstermans beweerde, was er wel water.

< Joop Peters (links) met drie broers van de familie Boelen. Links is de Ameide nog te zien, die in de buurt van de watertoren uitmond in de Aa.

De eerste openbare markt dateert van 1376

Ontwikkeling van de Helmondse warenmarkt

door Hans Vogels

De geschiedenis van de warenmarkt gaat terug tot in een zeer ver verleden. Al in de veertiende eeuw werd op straten en pleinen openbare handel bedreven. Tegenwoordig is de markt een algemeen aanvaard afzetgebied van goederen. De term markt, die afkomstig is van het Latijnse woord mercatus, betekent ook letterlijk straathandel. Mede doordat de Romeinen in Nederland gedurende lange tijd heerschappij hadden en zij een plaats creëerden waar handelaars en afnemers elkaar ontmoeten, zijn er tot op de dag van vandaag georganiseerde warenmarkten.

Nederlands eerste warenmarkt werd in Zwolle gehouden. Deze Hanzestad kreeg al circa het jaar 1350 marktrechten. In de lage landen hadden de Romeinen garnizoenen gelegerd. Aan die omvangrijke krijgsmacht moest vers voedsel worden verschaft. Daarom ontstonden in diverse landstreken openbare handelsplekken. Ook de kerkgemeenschappen verwierven het recht om (jaar)

markten te organiseren. De kerkelijke markten gingen meestal gepaard met een kermis en werden bijgevolg overvloedig bezocht. Een jaarmarkt duurde vaak drie weken en was cruciaal voor de inkomsten van een stad. De publieke straatverkoop ontwikkelde zich sterk. Daardoor kwamen er in tal van plaatsen week- en jaarmarkten op speciale tijden en plaatsen.

Bij archeologische opgravingen werden overblijfselen van die markten aangetroffen. Deze geven een duidelijk beeld van de toenmalige handelswaar. Zo wijst het restant van een zwaardschede op de vervaardiging en verkoop van luxe producten. Er werden ook munten, zegelstempels, stenen vijzels en wilgentenen van korven gevonden. Ongetwijfeld werden die korven voor opslag en vervoer van de koopwaar gebruikt. Aanwezige botten van ooievaars doen vermoeden dat de vogels tussen de kramen doorliepen om restjes voedsel bijeen te scharrelen. Dat een (jaar)markt vaak met een kermis gepaard ging, bewijzen de aangetroffen dobbelstenen, speelschijven, mondharpes en bierkruiken.

In de Middeleeuwen trokken kooplieden met hun waar van markt tot markt en waren het hele zomerseizoen onderweg. Ze vervoerden hun goederen op een wagen, met een paardenkar of in een kist op de rug. Een wagen of korf viel gemakkelijk om te bouwen tot een kraampje. Het aanbod van koopwaar moet enorm zijn geweest. Uit een opsomming van marktkramen die rond 1550 op een markt stonden, blijkt dat er onder andere fruit, noten, koek, rozijnen, vijgen en poppengoed, maar vooral veel vee werd verkocht. Ook op oude afbeeldingen en schilderijen is te zien dat er voor 'elck wat wils' te vinden was.

De kennis van producten uit andere landen was groot. Reizigers brachten goederen mee uit verre streken, oosterse kooplieden verkochten specerijen en Moren verhandelden Spaanse en Italiaanse koopwaar. Op de markt waren ook kwakzalvers te vinden die beweerden zieken ter plekke van hun kwaal te

kunnen genezen. Een minstreel zong liefdesliedjes, er was een poppenkast voor de kinderen en soms zat er zelfs een vreemd uitgedoste man met een mand, waaruit een slang omhoog kronkelde als hij op een fluit speelde.

Helmondse markten

Ter stimulering van de landbouw, handel en nijverheid, werden in de veertiende eeuw ook in Helmond, jaar- en weekmarkten ingevoerd. In 1376 had Hertogin Johanna van Brabant aan Jan van Berlaer, de heer van Helmond, toegestaan om in het stadje drie jaarmarkten en een weekmarkt te houden. De jaarmarkten vonden plaats op zondag voor Halfvasten, op Pinksterdinsdag en op zondag voor Sint Dionysiusdag (9 oktober). De wekelijkse markt werd altijd op dinsdag gehouden. Iedereen was vrij om de markt te bezoeken, er te kopen of te verkopen, zoals dat alom in het Hertogdom Brabant gebruikelijk was.

De Hertogin verleende aan alle bezoekers van de (jaar)markten vrijgeleide bij het vertrekken en weer huiswaarts keren. Dit vrijgeleide was van kracht van drie dagen vóór tot drie dagen na de markt en voor zover: "Sulke personen tegen Ons ende Onsen Lande niets mesdaen hebben". In het vrijgeleide was geregeld dat alle marktbezoekers, die wegens schulden of civiele zaken gegijzeld konden worden, onschendbaar waren, zodat de schout (schuldeiser) of vorster (deurwaarder) hun goederen niet mochten confisqueren.

Aan het begin van de zestiende eeuw werd de markt minder gebruikt door handelslieden die hun boter, kaas, eieren en andere waren aan de man plachten te brengen. Dit kwam vooral omdat op

Een markt in de zeventiende eeuw. Op de verbodiging prijst een kwakzalver zijn middelen aan. (Schilder onbekend, afbeelding internet)

dinsdag in veel andere Meierijsche buurtschappen markten plaatsvonden. Vandaar dat het Helmondse stadsbestuur aan de Raad van Brabant verzocht, de weekmarkt voortaan op zaterdag te mogen houden. Nadat bij de raad en schepenen van 's-Hertogenbosch advies was ingewonnen, werd het voorstel op 23 augustus 1538 door Keizer Karel V geautoriseerd.

In zijn referaat (een weergave van een publicatie) werd bepaald, dat de bezoekers van de markt niet wegens schulden mochten: *“worden gepraemt gevangen ghenomen of gearresteert”* en dat deze vrijdom zou ingaan: *“des Vrijdaechs daer te voeren nae Noene”* en te eindigen: *“des Sondaechs daernaer voer Noene”*. Tevens werd bepaald dat Helmond, zowel voor de concessie van 1376 als voor de verplaatsing van de weekmarkt, jaarlijks een recognitiecijs (belasting op gerechtelijke erkenning) van 20 schillingen ‘Bosch geld’ moest betalen.

De zaterdagse weekmarkt werd niet gehouden als deze samenviel met een

kerkelijke feestdag. Om dit ongerief te ondervangen, mocht onder deze omstandigheid de markt naar vrijdag verplaatst worden en was het verleende vrijgeleide van kracht: *“des Donderdachs ’s noenens tot des Saterdachs ’s noenens”*.

De beste standplaatsen waren de locaties rondom het Klokhuis op de kop van de Markt. Rond dat gebouwtje werden door het stadsbestuur vijf plaatsen verpacht: *“Dats te weten dat zij het voorscreven clockhuys sullen mogen gebruyken soelange als ’t vrijdom vander weeckmerkt duert ende neyt langer. Ende sal het clockhuys bliven staen in ’t middelpunt, ende gebruycken ’t als men ’t nu gebruyckende bij der wacht, sonder argelist. Item nyemants sal den clockhuys opte weeckmerkt dach soe nae taffelen ende sitten ofte voertdoen mit eenigerhande waere, hy sal ses voeten van den clockhuys bliven ende nyemants sal daerin voertdoen dan die ’t gepacht heeft, ofte soe ’t den pachters belieft”*. In het rampjaar 1587 werd het Klokhuis bij de grote stadsbrand verwoest: *“Alsoe Helmont waert afgebrant den vierde dach July 1587”*. Wegens de

brand hoefde een derde van de pachtsom niet betaald te worden. Na de intense vuurzee werden de vijf standplaatsen nooit meer verhuurd.

Op 20 maart 1592 werd door Philips II goedkeuring verleend voor het houden van een vierde jaarmarkt. De drie bestaande jaarmarkten waren ondertussen naar dinsdag verplaatst: de dinsdagen voor Halfvasten, voor Pinksteren en voor Sint Dionysius. Om de markten in de omliggende dorpen niet te benadelen, werd de vierde jaarmarkt op zaterdag gehouden. Helmond opteerde om alle jaarmarkten naar zaterdag te verplaatsen en wel: de zaterdag voor Halfvasten, voor St. Jan Baptist, na St. Gielis en na St. Catharinendag. De verplaatsing werd toegestaan met instandhouding van alle privileges en vrijheden, die door de Hertogen van Brabant aan de Helmondse markten waren gegund.

De markt bestond rond 1600 hoofdzakelijk uit de handel in paarden en ander vee. Vandaar dat in volksmond werd gesproken over de paarden- en beestenmarkt. In het politiereglement van Helmond, het zogenaamde jaargebod, waren de verkoopplaatsen van de handelslieden vastgelegd: *“d’articulen waer men alle waeren aengaende met designatie van de plaetsen, waer men alle waeren ende coopmanschappen sal brengen ende verkoopen”*.

Achteruitgang

Aan het eind van de tachtigjarige oorlog was de stad, mede door de pest die in 1636 in alle hevigheid woedde, vrijwel neringloos geworden. Op de markt werd nagenoeg niets meer omgezet. In een akte staat geschreven dat op één willekeu-

Akte uit 1538 waarbij keizer Karel V de weekmarkt van dinsdag naar zaterdag verzet. (Collectie RHCE fotograaf onbekend).

Zegel van keizer Karel V hangende aan een charter betreffende de Helmondse weekmarkt. (Collectie RHCE fotograaf L. van der Zanden)

rige markt in de omgeving, méér handel werd bedreven dan op tien markten in Helmond: *“Sulx dat bevonden wordt ’t gras op ’t Merckt bijnnen Helmont oock te*

wasschen". Het verval van de paardenmarkt werd toegeschreven aan de 'te hooge licenten' die voor de Koning van Spanje werden geëist.

In 1652 werd door de protestante schepenen voorgesteld om alle markten op zaterdag te houden: "t sij ofte het heilichdach is ofte niet". Nadat het Gilde het voorstel enige tijd in beraad had gehouden, gaf zij als antwoord: "dat sij daerinne tevreden sijn volgens ordre van 't lant ende placcaten van de hoogmogenden".

Dat de Helmondse markten bleven afbrokkelen blijkt uit de summiere opbrengst van de markttoel, een soort standgeld. Deze heffing voor het verhandelen van goederen en vee, moest aan de heer van Helmond worden betaald. Tot ver in de achttiende eeuw bleven de markten verkommen. Om ze opnieuw tot bloei te brengen werd door de het

stadsbestuur besloten de marktverkoop te stimuleren. Men stelde een zweep met een zilveren handgreep beschikbaar voor diegene, die naar het oordeel van de regenten, op de eerstkomende marktdag de twee beste paarden zou presenteren. Hij die de twee beste ossen ter verkoop aanbood, was de winnaar van een stok met een zilveren knop. Tevens werd besloten dat voor de handhaving van de goede orde, twee manschappen uit de burgerwacht met geladen snaphanen, van 's morgens 11 uur tot 's avonds 9 uur zouden patrouilleren. Bovendien liet het stadsbestuur 300 aankondigingen drukken, om de markt in de omliggende landstreek te promoten. Uit niets blijkt of de campagne geslaagd is.

In de tijd van koning Lodewijk werden de vier Helmondse jaarmarkten op vrijdag gehouden, als een gunst aan de

Marktkraampjes en belangstellenden tijdens de zaterdagse weekmarkt omstreeks 1901. Op de achtergrond het stadhuis en het herenhuis van Willem Prinzen. (Collecte RHCE fotograaf onbekend)

Marktdag omtrent 1905, de Markt gezien in de richting van de Marktstraat. Midden op de foto het witte huis van Van Vlissingen-Ramaer. De toren in van het klooster Sint Aloysius. (Collecte RHCE fotograaf onbekend)

Israëlieten. De vaste marktdagen waren toen de vrijdag voor de laatste dag in mei en de eerste vrijdagen na 24 juni, 1 september en 25 november. De jaarmarkten raakten echter zo in verval dat ze niet meer te onderscheiden waren van de gewone weekmarkten. De wekelijkse marktdag werd vanaf 3 juni 1809 op last van de Landrost van Brabant eveneens op vrijdag gehouden. Dit was een eis van Koning Lodewijk, waarschijnlijk ter wille van de sabbat vierende joden. Enkele maanden later, na de troonafstand van Lodewijk, werd de weekmarkt definitief naar de zaterdag verplaatst. Na de aanleg van de Zuid-Willemsvaart in 1825, bloeide de weekmarkt weer helemaal op.

Nieuwe ontwikkeling

Dat Helmond een stad van economische betekenis was, bewijzen de strenge regels waaraan de inwoners

maar ook de bezoekers zich te houden hadden. Deze regels staan bekend als keuren en breuken. Hiermee worden wettelijke regels (keuren) bedoeld en boeten (breuken) die bij overtredingen daarvan opgelegd werden. Iedere plaats in de omgeving had die regels, maar in Helmond bevatten de keuren allerlei bepalingen over de markt. Er werd precies in omschreven waar de pottenbakkers, de linnen- en korenverkopers en de mensen met turf en vee, hun waren te koop mochten aanbieden. Aanvankelijk stond de hele Markt en Kerkstraat vol met handelswaar. Ter hoogte van de Bindersepoort en ver daarbuiten, werd de veestapel verhandeld. Na de overkluising van de Ameide werd de veemarkt verplaatst naar de Kamstraat en De Wiel, later naar Koninginnewallen.

Het vee moest wel worden geschouwd, alvorens het voor menselijke consumptie

De varkensmarkt in 1916 aan de Kamstraat met slagerij Helsper aan de Wiel. Op de achtergrond de voormalige fabrieksschool van Van Vlissingen, eerder de Wilhelminaschool. (Collectie Heemkundekring Helmont, fotograaf onbekend).

gebruikt mocht worden. De tegenwoordige vleeskeuring richt zich vooral op hygiëne, voorschriften voor slachterijen, opslag en vervoer van vers vlees. In schril contrast vond de keuring destijds gewoon in de openlucht plaats. Na de schouwing werden de beesten door een van de Helmondse slagerees mee naar huis genomen om daar te worden geslacht.

De Helmondse markt heeft permanent een goede koopmansgeest getoond. Het verkregen marktrecht verzekerde de stad steeds van een toestroom van kooplieden die er hun nering aanboden. In de regio had Helmond het alleenrecht om op zaterdag een weekmarkt te houden en dienovereenkomstig dus geen concurrentie van andere plaatsen te vrezen. De marktbezoekers kwamen niet enkel voor

de meest noodzakelijke levensbehoeften naar de markt, maar vooral ook om de laatste nieuwtjes te vernemen.

De ontwikkeling van de zaterdagmarkt verliep gunstig. In 2010 werd de markt door het bedrijfsschap detailhandel uitgeroepen tot de beste weekmarkt van Nederland. De opstelling, het assortiment en de goede samenwerking tussen betrokken partijen hadden de jury ervan overtuigd dat de Helmondse markt de beste was.

Bronnen:

- A.M. Frenken "Helmond in het verleden" hoofdstuk jaar- en weekmarkten.
- Rijksmuseum voor volkenkunde.
- Wikipedia de vrije encyclopedie.

begunstigers

- ADMINISTRATIEKANTOOR VAN EKKENDONK
- ADRIAANS WONEN EN WERKEN B.V.
- AUTOBEDRIJF HOEFNAGELS DEALER CITROËN-HYUNDAI
- BLOEMENMAGAZIJN DE SCHUUR
- BEKKERS AUTOSCHADE
- BROECKX - PRAASTERINK MAKELAARS
- COENEN
- DERISON GROENTE EN FRUIT
- DRIESSEN VERF EN INTERIEUR
- DRUKKERIJ VAN STIPHOUT
- FOTO LAMBERT VAN DE KERKHOF
- HINDENBERG RECLAMESTUDIO
- IL BORG HUIS MET DE LUTS
- LUNCHROOM PAUL EN RIET
- MAREIN ORGANIZING
- MOSMAN AUTOSCHADE
- O.M.D. NOTARISSEN
- RABOBANK
- VAN NUENEN RIJWIELHANDEL
- WESSELMAN ADVISEURS
- WIJNHUIS HELMOND
- VAN DER WINKEL IJZERWAREN, GEREEDSCHAP, BOUWBESLAG